herpy

PILGIFTFROSKER

Amazonian Poison Frog

Ranitomeya amazonica

Ranitomeya amazonica er en bitteliten, dagaktiv pilgiftfrosk på 16-19 mm fra Amazonas omkring Iquitos i Peru og Leticia i Colombia. Den er svart med røde, oransje eller gule striper og blågrå marmorering på bena, yngler i bromelier og regnes som en av de letteste små *Ranitomeya* å holde og få til å yngle.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Dendrobates amazonicus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**16-19 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** L × B × H for 3 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Vannskål** dybde 1-2 cm
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**I bladkar (f.eks. bromeliaer)**
Kjønnsmoden	**5-8 mnd.**
Egg per legging	**2-8**
Klekking	**10-14 dager**
Larvetid	**60-80 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Ferdigfôr og andre rumpetroll**
Yngelpleie	**Bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Ranitomeya amazonica er en av de minste pilgiftfroskene og måler bare 16-19 mm fra snute til kloakk. Huden er glatt og svart. På ryggen står et tydelig svart Y, der de to grenene ender ved øynene, og langs sidene løper røde, oransje eller gule striper. Bena og buken er svarte med et fint nett av himmelblått, blågrått eller bronseaktig, og strupen er klart gul eller oransje. Som hos resten av slekten har fargene en perleaktig glans.

I terrariene finnes særlig formene 'Iquitos' (gule, oransje og røde striper), 'Red' (røde striper) og 'Arena Blanca' (oransje forkropp som glir over i blågrønt bak, med svarte flekker eller striper). 'Arena Blanca' stammer fra hvitsandskogene i Loreto og kan forveksles med *R. reticulata*. Formene bør ikke blandes.

Kjønnene er vanskelige å skille hos unge dyr. Voksne hunner er en anelse lengre og tydelig bredere og mer pæreformede enn hannene, særlig når de bærer egg, og bare hannen kvekker.

Arten ble beskrevet av Rainer Schulte i 1999 som *Dendrobates amazonicus* og ble skilt ut fra det man den gangen kalte *D. ventrimaculatus*, særlig på grunn av lokkerlyden. I hobbyen gikk dyrene lenge under navnet «ventrimaculata», og før det ble de importert som *Dendrobates quinquevittatus*. Genetiske undersøkelser har siden bekreftet arten. I 2022 ble bestandene i Fransk Guyana og det østlige Brasil flyttet til *R. variabilis*, så de gule dyrene fra Fransk Guyana som fortsatt finnes i hobbyen, hører i dag til den arten. Nærmeste slektning er nettopp *R. variabilis*, og de to artene møtes sør for Iquitos.

Hudgift: Pilgiftfrosker lager ikke giften selv. Ville *R. amazonica* har alkaloider i huden, og de stammer fra små leddyr i føden. Giftigheten hos de små *Ranitomeya* er liten. Oppdrettede dyr som lever av bananfluer og spretthaler, mangler giften eller har svært lite av den. Ville dyr er derfor svakt giftige, og oppdrettede dyr er praktisk talt ugiftige. Ikke håndter froskene, vask hendene etter arbeid i terrariet, og ikke ta på øyne og munn etterpå.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Utbredelse og leveområde

Ranitomeya amazonica lever i lavlandsregnskogen langs Amazonelva i det nordøstlige Peru, særlig i Loreto omkring Iquitos og ved nedre Río Napo, og i det ytterste sørøstlige Colombia omkring Leticia og Puerto Nariño. Arten er kjent blant annet fra reservatene Allpahuayo-Mishana og Tamshiyacu-Tahuayo.

Bestandene i Fransk Guyana og ved munningen av Amazonelva i Brasil hører siden 2022 til *R. variabilis* og er ikke med på kartet. Om arten også finnes i det vestlige Brasil og i Guyana, er uavklart, og de to landene er ikke med på kartet.

> **Naturlig utbredelse:** Peru og Colombia.

LEVEOMRÅDE

Ranitomeya amazonica er en lavlandsart som er funnet fra havnivå opp til ca. 200 m. Den lever i primær regnskog og eldre sekundærskog, mest i urørte områder, men tåler en viss forstyrrelse. Frosken holder seg gjerne litt over bakken i bromelier og på lave blader, ofte nær vassdrag, dammer eller sakte rennende vann.

Arten yngler i bladkarene til bromeliene, der egg og rumpetroll utvikles. I terrariet brukes bromelier og filmbokser til det samme. Temperatur og luftfuktighet på leveområdene er ikke kjent.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Et par eller en trio *Ranitomeya amazonica* skal ha et terrarium på minst 40 × 40 × 40 cm. Skal det være flere frosker, så regn med omtrent 20 liter ekstra plass per dyr, og velg heller et høyt enn et lavt terrarium.

Innred terrariet som en lysning i regnskogen med drenslag, fiberduk, fuktig bunn og et lag visne blader. Froskene klatrer en del, så gi dem greiner, røtter, tett beplantning og bromelier der de kan sitte og legge egg. Spretthaler og små bænkebitere i et levende terrarium holder bunnen ren. Jo flere skjul det er, jo mer ser man til froskene: i et sparsomt innredet terrarium gjemmer de seg.

Hold hvert terrarium til én form, og bland aldri arten med andre pilgiftfrosker. Kryssinger er uønsket, og de svakeste dyrene kommer lett til kort. Planlegg på forhånd et separat oppdrettsterrarium til ungene.

Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Hold terrariet på 21-26 °C om dagen og 18-21 °C om natten. Froskene er mest aktive og yngler best i den varme enden, ved 24-26 °C. Temperaturen må ikke komme over 27 °C over lengre tid: froskene blir stresset, og 29 °C kan være dødelig.

Ekstra varme er sjelden nødvendig; lyset til plantene gir ofte nok. Sett aldri terrariet i sol bak en rute, der temperaturen stiger veldig raskt, og hold øye med radiatorer og klimaanlegg i rommet. Mål temperaturen i froskenes høyde, og kjøl om sommeren med ventilasjon eller ved å flytte terrariet til et kjøligere rom. Det er ingen kjent vinterdvale.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge på 70-100 %, helst 80-100 %. Sprøyt hver dag, gjerne morgen og kveld, slik at fuktigheten er nær 100 % etter sprøytingen og faller til omtrent 70-75 % midt på dagen. Bruk osmosevann eller regnvann. Et regnanlegg på timer gjør fuktigheten mer stabil, også når man er borte.

Froskene tåler kortvarig ned til 50 % hvis de har rent vann å sitte i, men lav fuktighet uten tilgang til vann kan raskt bli dødelig. Sørg for litt luftskifte, slik at luften ikke står stille og det ikke dannes mugg.

VANN OG VANNKVALITET

Ranitomeya amazonica svømmer dårlig, så vannet må være lavt og lett å komme opp av. Bruk en lav vannskål eller et lite vannparti med 1-2 cm vann, slik at den minste frosken kan sitte med hode og overkropp over vannet.

Til egg og rumpetroll må det være vannfylte bromelier eller filmbokser. Rent vann i filmboksene tiltrekker eggleggende hunner. Bruk osmosevann, regnvann eller avklort springvann, og skift vannet jevnlig. Froskene tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler i terrariet.

LYS OG UVB

Froskene er dagaktive og lever i skogens skygge. Lyset er først og fremst til plantene: gi 12-14 timer LED-plantelys om dagen. *Ranitomeya amazonica* har ikke noe kjent behov for UVB, så UVB er valgfritt. Velger du en svak UVB-kilde, så gi både lyse og skyggefulle steder. Lampen må ikke varme opp terrariet.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Ranitomeya amazonica er så liten at den bare kan ta små fôrdyr. Unger og voksne tar vingeløse bananfluer (*Drosophila melanogaster*), og store voksne kan også ta *D. hydei* og nyklekkede fårekyllinger. Spretthaler og små hvite bænkebitere er et godt tilskudd i alle aldre og lever også fast i et levende terrarium. Stedegne maur kan ikke brukes som fôr.

Fôr voksne og unger daglig med akkurat så mye at det er spist opp til neste fôring. Froskene kan være sjenerte og trenger en jevn tilførsel av svært smått fôr. Støv alle fôrdyr fra kulturer med et vitamin- og mineraltilskudd til amfibier, og følg produsentens anvisning, fordi for mye av visse vitaminer kan skade. Start egne kulturer av bananfluer og spretthaler før froskene kommer.

ATFERD OG HÅNDTERING

Ranitomeya amazonica er dagaktiv, men ofte sjenert, og særlig unge dyr gjemmer seg mye. I et tett beplantet terrarium med mange visne blader kommer froskene mer fram. Voksne hanner setter seg åpent og kvekker med en myk, kort summing som knapt kan høres utenfor terrariet.

Arten kan holdes parvis, i trio eller i en liten gruppe, så lenge det er nok plass, og de fleste dyrene er fredelige. Når froskene blir kjønnsmodne, kan forholdet i gruppen endre seg, og hunner kan spise hverandres egg. Ser du kamp eller en frosk som jager en annen, så flytt den ene. Froskene bør ikke håndteres, for huden er tynn og tar opp stoffer fra hendene. Skal en frosk flyttes, så lokk den inn i en gjennomsiktig boks.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Froskene er kjønnsmodne ved 5-8 måneder. Voksne hunner er tydelig bredere og mer pæreformede enn hannene, fordi de legger egg ofte, gjerne hver uke, og de er ofte en anelse lengre. Hannen sitter åpent og kvekker. Unge dyr kan ikke kjønnsbestemmes, så det sikreste er å starte med minst fire dyr av samme form og la dem finne sammen, eller å kjøpe et kjønnsbestemt par.

PARRING

Hannen kvekker for å lokke en hunn til et egnet eggleggingssted, typisk en bromelie eller en filmboks. Det er ingen amplexus: hannen rører og stryker hunnen med forbena, hun legger eggene, og han befrukter dem utvendig. To frosker som griper tak i hverandre eller bryter, er derimot to dyr av samme kjønn som slåss.

Ranitomeya amazonica er en av de letteste pilgiftfroskene å få til å yngle og gjør det best i en liten gruppe; flere hunner legger ofte egg i den samme filmboksen. Kommer ynglingen ikke i gang, kan en periode med litt mindre sprøyting etterfulgt av hyppig, kraftig sprøyting og rikelig fôring sette i gang den. Gi froskene en pause etter noen måneders yngling, slik at hunnene kan ta seg opp igjen.

EGG OG RUMPETROLL

Eggene legges i bladhjørnet på en bromelie eller i en filmboks, delvis eller helt under vannoverflaten. Hunnen legger 2-8 egg per legging, oftest 4-6. Filmbokser settes skrått, ca. 45 grader, på bakveggen eller på et solid stykke dekorasjon.

Når rumpetrollene klekkes, bærer hannen dem på ryggen til hver sin vannsamling. Rumpetrollene er kannibaler og fôres ikke med fôregg; i naturen lever de av mygglarver, alger, dødt organisk materiale og andre rumpetroll. I fangenskap er det sikrest å ta dem bort og oppdra dem hver for seg i små begre med osmosevann og et blad fra et tropisk mandeltre. Fôr med fint rumpetrollfôr eller døde bananfluer, fjern rester, og bytt vannet jevnlig. Etterlater man eggene i terrariet, kan rumpetrollene også spise egg.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter 10-14 dager, og rumpetrollene bruker 60-80 dager på å bli til små frosker. Bakbena kommer først, et par uker senere forbena. Når forbena er framme, må vannstanden senkes, og rumpetrollet må kunne krabbe opp på land: sett begeret skrått, eller legg et stykke kork i vannet, for rumpetrollet kan drukne når gjellene er borte. Den lille frosken spiser ikke mens halen tas opp, og flyttes til oppdrettsterrariet når halen er nesten borte.

OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede ungene flyttes til et lite oppdrettsterrarium med drenslag, visne blader, et par plantestiklinger og en god bestand av spretthaler. Små terrarier svinger raskt i temperatur, så sett dem et sted uten trekk og sol.

Gi spretthaler og etter hvert små bananfluer, lett støvet med kalk og vitaminer, og fôr ikke mer enn ungene rekker å spise. Ungene kan gå sammen, men hold dem adskilt fra de voksne, som utkonkurrerer dem. Ved 2-3 måneder er ungene godt i gang og måler omtrent 13 mm.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

Helse og vanlige feil

Pilgiftfrosker er følsomme for varme, tørke og dårlig hygiene. De viktigste fallgruvene er:

- Overoppheting. Over ca. 27 °C blir froskene stresset, og 29 °C kan være dødelig.
- For tørt terrarium. Lav fuktighet uten tilgang til vann kan raskt være fatalt.
- Fôr uten vitamin- og mineraltilskudd, som gir beinproblemer og svake unger. For mye A-vitamin er også skadelig, særlig for unger.
- Skittent vann i rumpetrollbegre og filmbokser, som gir bakterier og sopp.
- Stress og aggresjon. Skill frosker som slåss.
- Nye dyr som bringer med seg smitte. Hold nyinnkjøpte frosker i karantene en periode.

En frisk frosk har hel hud uten sår, røde eller irriterte områder (særlig rundt kloakken og på innsiden av bakbena) og uten vattede flekker, og den har en tydelig rund mage. Tegn på sykdom er hyppige hudskift, en oppsvulmet kropp, sløvhet eller uro, manglende appetitt og matt, tørr hud. Isoler et sykt dyr, og søk raskt en veterinær med kunnskap om amfibier.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.